

Maantieteen ylioppilaskoe toimii alan näyteikkunana

<https://doi.org/10.30677/terra.129796>

Minkä tahansa tieteenalan tai oppiaineen kiinnostavuus laajojen kansanrivien parissa riippuu usein siitä, miten ne ovat esillä mediassa ja millaisia tutkimuksia (ja miten) siitä viestitään. Meillä Suomessa eräs tapahtuma, joka keväisin ja syksyisin säännöllisesti näkyy uutisissa ja arjen keskusteluissa, on ylioppilaskoe ja siinä olleet koekysymykset. ”Testaa osaatko vastata ylioppilaskokeen kysymyksiin”, otsikoidaan usein lehdissä. Maantieteen ylioppilaskoe toimii siis kaksi kertaa vuodessa näyteikkunana, joka esittelee maantiedettä, alan uusimpia aineistoja ja tutkimuksia sekä kytköksiä viimeaikaisten ajankohtaisiin ilmiöihin – toki lukion opetussuunnitelmien perusteiden puitteissa. Kiinnostavan olinen, visuaalisesti monipuolinen ja mielenkiintoa herättävä ylioppilaskoe houkuttelee opiskelijoita tutustumaan maantieteeseen, ja sitä myötä toivottavasti herättää heitä havainnoimaan maailman suuria viheliäisiä haasteita maantieteellisen ajattelun keinoin ja maantieteellisen osaamisen avulla.

Lisäksi houkuttelevaksi ja mielenkiintoa herättäväksi rakennettu maantieteen ylioppilaskoe voi innostaa nuoria tutkimaan maailmaa ympärillään maantieteellisestä näkökulmasta ja soveltamaan maantiedettä todellisiin tilanteisiin ja kysymyksiin. Monet opiskelijat ovat yllättyneet siitä, kuinka monipuolinen, käytännöllinen ja dynaaminen maantiede tieteenalana voi olla.

Eräs maantieteen opettaja kertoi, että maantieteen ylioppilaskoe koetaan turvalliseksi osallistua,

koska kokeen rakenne on aina selkeä ja johdonmukaisesti saman perusrakenteen mukainen sekä tutunlaisia vastaustekniikoita edellyttävä kokeesta toiseen. Lisäksi maantieteen kokeessa on selkeät ja tasalaatuiset arvosteluperusteet, mikä lisää turvallisuuden tunnetta osallistua kokeeseen. Sen takia maantiedettä voi monien opettajien mielestä suositella sellaisille lukiolaisille, jotka vielä empivät, mitä aineita haluaisivat ylioppilastutkintoonsa suorittaa. Maantieteen ylioppilaskokeella on siis opettajien taholla hyvä maine.

Maantieteen ylioppilaskoe oli yksi ensimmäisistä sähköisistä ylioppilaskokeista vuonna 2016 lanseeratussa muutoksessa, jonka tarkoituksena oli jättää paperinen koe historiaan. Tuolloin aloitettu siirtyminen kohti täysin sähköistä koetta kaikkien aineiden osalta tarjosi uusia mahdollisuuksia kokeen suorittamiseen, kysymystenasetteluun ja rakentamiseen. Sähköinen koe mahdollisti monipuolisemman aineistojen hyödyntämisen kokeessa, kuten esimerkiksi useammat teemakartat, karttojen päällekkäistarkastelun, animaatiot ja multimediaesitykset sekä omat yksinkertaiset analyysit ja vaikkapa diagrammien laatimisen.

Mikä maantieteen ylioppilaskokeesta sitten voisi auttaa herättämään kiinnostusta maantiedettä kohtaan?

Kohta yksi. Opiskelijat voivat ymmärtää maantiedettä paremmin, kun he voivat yhdistää kysymysten aiheet ja aineistot käytännön konkreetti-

siin esimerkkeihin ja arjessa havaittaviin asioihin ja ilmiöihin. Olipa muutama vuosi sitten jopa kysymys pelimaailmoihin sijoittuvasta paikkatiedosta ja sen analysoinnista. Kysymys oli suosittu, ja siihen lähtivät vastaamaan monet, joita kiinnostavat tietokone- ja konsolipelit. Abiturientit lähtivät innokkaasti pohtimaan pelimaailman paikkatietoa ja sen sovellusmahdollisuuksia: osa toki paremmin ja osa heikommin. Myös maantieteen oppitunneilla on havaittu, että tutut ja konkreettiset esimerkit, jotka liittyvät opiskelijoiden arkeen ja ympäristöön, tekevät oppimisesta mielekkäämpää ja syvempää.

Kohta kaksi. Uusimmat teknologiat ja niissä tapahtuneet kehitysaskleet, kuten uusimmat tavat kerätä kaukokartoitusaineistoja (mm. droonit ja muut miehittämättömät lennokit tai vaikkapa Google Mapsin kuvausautot) ovat nykyaikana tuttuja opiskelijoille, ja ne voivat lisätä opiskelijoiden kiinnostusta maantiedettä kohtaan. Lisäksi kiinnostavat uudenlaiset karttavisuaalisoinnit, animaatiot, lisätty todellisuus (AR) tai virtuaalitodellisuus (VR) voivat myös lisätä opiskelijoiden kiinnostusta maantieteen oppisisältöjä ja maantieteessä tehtävää tutkimusta kohtaan. Tekniikan kehitys, laitteet ja digitaaliset ympäristöt herättävät usein kiinnostusta.

Kohta kolme. Nuoret, jotka lukiossa valitsevat maantieteen pakollisen moduulin lisäksi opiskeltavakseen valinnaisia moduuleita, ovat usein kiinnostuneita maailman asioista ja ilmiöistä sekä planeettamme hyvinvoinnista. Lukiossa ja sen huipentavassa päättöarvioinnissa eli ylioppilaskokeessa keskitytään tyypillisesti useissa kysymyksissä globaaleihin ilmiöihin, kuten ilmastonmuutokseen ja muuttoliikkeen sekä niiden alueellisiin vaikutuksiin. Näiden käsittely maantieteen ylioppilaskokeessa monipuolisilla ja mielenkiintoa herättävillä tavoilla voi sekä osaltaan toimia näyteikkunana maantieteeseen ja sen tarjoamiin yhteiskunnallisiin mahdollisuuksiin.

Kohta neljä. Maantieteen ylioppilaskoe voi esitellä myös erilaisia maantieteilijän uramahdollisuuksia ja maantieteilijän työtä.

Maantiede on monipuolinen oppiaine, joka tarjoaa monia erilaisia ura- ja opiskeluvaihtoehtoja. Vaikka ylioppilaskokeessa ei suoranaisesti ole viime vuosina kysytty tehtävänannoissa ammasteista, joissa maantieteilijöitä työskentelee, ovat soveltavat tehtävänannot kuitenkin usein näyteikkunoita tähän. Kokeissa on ollut muun muassa kysymyksiä, jotka liittyvät logistiikkaan tai vaikkapa luonnonsuojeluun. Esimerkiksi näille aloille työllistyy maantieteilijöitä.

Vaikka maantieteen ylioppilaskokeet herättäisivätkin lukiolaisten kiinnostuksen tai kipinän maantieteen opiskelua kohtaan, ei se välttämättä realisoitu kokeen osallistujamäärien kasvuna. Suurin este on se, että ainevalintoihin vaikuttavat merkittävästi opiskelijan jatkohaaveet. Yhä suurempi osa yliopistojen uusista opiskelijoista valitaan niin sanotun todistusvalinnan kautta. Tämä tarkoittaa sitä, että nuoren ainevalikoima ja menestys ylioppilaskokeissa vaikuttaa yliopistokoulutukseen hakeutumiseen. Yliopistojen pistevalinnassa kokeen suorittamisesta saadut pisteet ovat siis tärkeitä tekijöitä opiskelijoiden tulevaisuuden kannalta. Tämä tarkoittaa sitä, että houkuttelevinkaan ylioppilaskoe ei välttämättä kutsu opiskelemaan tai kokeilemaan oppiainetta, koska monet lukio-opiskelijat ovat hyvin rationaalisia ja laskelmoivia myöhemmän todistusvalintansa ja toisaalta opiskelunsa työmäärän näkökulmasta.

Voidaan kuitenkin todeta, että kiinnostava ja oivalluksia herättävä maantieteen ylioppilaskoe ja sen (myönteinen) käsittely medioissa heti kokeen jälkeen synnyttää oivalluksia maantiedettä kohtaan myös muilla kuin vain lukio-opiskelijoilla. Näin ollen on siis merkitystä millaisen näyteikkunan ja tarinan maantieteen ylioppilaskoe kertoo tieteenalasta ja sen monipuolisuudesta.

PETTERI MUUKKONEN
Terran päätoimittaja